

Omeniti nam je še „Županove Micke“, ki se je s predigro in poigro ponavljala dne 7. januarja popoldne, ter dr. Jos. Štolbove veseloigre „Potujem s hčerko“ (Njen sistem), ki se je prvič uprizorila na našem odru dne 23. januarja. Dr. Jos. Štolba je znan češki dramatik. „Potujem s hčerko“ je veseloigra, polna srečnih domislekov in situacijske komike. Kar ugaja posebno, je to, da je igra brez tistih groznih pretiravanj, ki smo jih navajeni v nemških veseloigrah in ki se jih tudi nekateri mlajši francoski pisatelji ne izogibljejo več. V Štolbovi drami pulzira pristno življenje in to pomeni za veseloigro mnogo!

B. Opera. Opera nam zadnji čas ni nudila kdovekaj. Peli so dne 28. decembra p. l. prvič na našem odru „Zvonove korneviljske“, komično opero v treh dejanjih, spisala Clairville in Gabet, uglasbil Robert Planquette, ki so jo vsled raznih ovir ponavljali šele 9. in 16. januarja zopet.

„Zvonovi korneviljski“ so bolj opereta nego opera, delo, ki služi utrujenemu človeku za razvedrilo, a zanimivo zlasti zaradi tega, ker stavi originalnost nekaterih nemških komponistov v nekam čudno luč.

Ponavljali so razen tega dne 30. decembra p. l. in 1. januarja t. l. „Cigana barona“, a dne 19. januarja peli prvič v sezoni Weberjevega večno mladega in svežega „Čarostrelca“.

Dr. Fr. Zbašnik.

Stanislav Przibyszewsky je spisal novo dramo „Večna pravljica“. To najnovejše je tudi najboljše delo slavnega Poljaka.

Rad. P-n.

Med revijami

Planinski Vestnik. Glasilo Slovenskega planinskega društva. Urejuje Anton Mikuš. — Ko pregledujem pretekli XI. letnik tega novodobnega lista, se mi zdi, kakor bi mi govoril tisti kos mojega bitja, ki je turistovski, tako-le: Planinski Vestnik je tak, kakršni so pravi turisti: zanesljivega in skrbnega vodnika-urednika ima, ki je že davno prebil vse vodniške preizkušnje; opremljen je list z vsem potrebnim: s tečno hrano — ukovitimi spisi, z dobro pijačo, ki daje moč — z društvenimi vestmi, s prebavljivim prigrizkom — „raznimi vestmi“, a tudi s sladčicami za suha in razvajena usta. Navdušen narodnjak je v zastopstvu za slovenskega naroda življenske interese, oprezen v pripravah, odločen v nastopu, vedno pogumen in nikdar vrtoglav; dober tovariš vsakemu, ki se mu bliža vljudno, nepristopen pa nasprotnikom. Zato je mil gost v vsaki hiši.

Naj bi ne bilo slovenske hiše, kamor bi ne zahajal Planinski Vestnik. Eden ud vsake rodbine pač lahko postane član Slov. plan. društva z letnimi 6 K; kot član dobiva tudi „Plan. Vestnik“.

List je tudi z ože slovstvenega stališča važen in orje v mnogih ozirih ledino: naše potopisje, panoga slovstva, zanimajoča dorele in nedorele, ima njega zahvaljevati vprav za vse.

Vrhutega se Plan. Vestnik ne omejuje le na razkazovanje domačih krajev; on posega sploh v zanimive kraje naše zemlje, da so le opisovalci neposredni očitvidci. — Preskrbel nam je nadalje gladko terminologijo ne samo za turistiko, ampak zlasti za zemljepisje, in to ne le splošno, temuč do vprav najzanimivejših podrobnosti, ki jih iztakne le turist. Torej oglašajte se novi člani Slovenskega planinskega društva!

Dr. Jos. Tominšek.

„Savremenik“. Ljetopis „Društva hrvatskih književnika“. To je naslov novemu hrvatskemu mesečniku, kateremu želimo dolgega življenja, ker se nam vidi, da Hrvatje potrebujejo takega lista, vidi, da se ž njim izpolni občutna vrzel v hrvatski književnosti. Odlična imena nabajamo precej v prvi številki med sotrudniki. Ta imena so porok za to, da bode list prinašal vseskozi zrele stvari in da bode ustregel vsem zahtevam, ki se smejo staviti dandanes do leposlovnega lista. Naj bi se tudi Slovenci, katerim je mar napredek bratskega nam naroda, pridno naročali na novo revijo! Celoletna naročnina stane 14 K, polletna 7 K. Naročnino sprejema Gj. Trpinc v Zagrebu, Ilica 6. — Kaj več o tem listu izpregovorimo v prihodnji številki.

Naučno - literaturny sbornik, ki ga izdaje „Gališko-ruska Matica“ v Levovu, je v tretji knjigi četrtega zvezka za l. 1905. prinesel članek o Prešernovem življenju in delovanju iz peresa O. A. Mončalovskega. To je spis prigodnik za Prešernovo slavnost minolega leta, ki se je je brzojavno udeležila tudi „Gališko-ruska Matica“. Par netočnih ali krivih podatkov mu nikakor ni zameriti — saj smo iste trditve še pri nas letos čuli, na pr., da se je Prešeren na Dunaju seznanil s Čelakovskim. Za zgled Prešernovih poezij objavlja prevod „Nezakonske matere“. Ta prevajatelj je prevedel tudi dve Gregorčičevi pesmi, in sicer „Človeka nikar“ in „Njega ni“ pa po eno pesem črnogorskega kneza Nikite in A. Šenoe.

Dr. Fran Ilešič.

„**Politisch - anthropologische Revue**“ prinaša spis slovitega socijologa Ljudevita Gumplowicza „O socijoloških problemih v avstrijski politiki“, v katerem pravi ta med drugim: Podlaga narodnosti so narodna tla („nationaler Boden“), t. j. ozemlje, ki mu je narod vsled stoinstoletnega prebivanja takorekoč podelil svoj značaj, tako da se na teh tleh druga narodnost obdržati ne more. „Narodni zemlji“ odgovarja s strani naroda „domovinsko čuvstvo“; uživanje narodnih krasot gotovega geografskega okoliša se ne da ločiti od priznavanja socijalnih idealov tamkaj bivajočega ljudstva. Zatorej na pr. poljska zemlja nemške prisiljence naravnost „žre“. — Zato stremi razvoj v Avstriji za kulturo narodnega značaja; tudi državna politika temu razvoju ne more odoleti, temveč ga nevede in nehote pospešuje, pospešuje pa tudi zbliževanje slovanskih narodov v okviru te države, ki se vrši sedaj še na literarnem polju, postaja pa bolj in bolj tudi političnega pomena. Ruskemu panslavizmu pa je zadala rusko-japonska vojska smrtni udarec. V času prometa se seveda narodnost tudi na tuji zemlji skozi dolgo vrsto generacij vzdržuje, in narodne naprave uspevajo tudi zunaj „narodnega ozemlja“. Domovinsko čuvstvo pa v neagrarnih slojih — žal — gineva. Razširjajoča se izobrazba pač provzroča, ne le da se naziranje o naravi počasi emancipuje od tega ali onega verskega ali političnega prepričanja, marveč da se tudi socijalni pojavi bolj in bolj pojmujejo kot faze naravnega razvoja.

m.

Splošni pregled

Anton Aškerc je praznoval 9. januarja svoj petdeseti rojstni dan. Njegova skromnost in naša brezbržnost, morda tudi preobilica poslov, ki nam ne da misliti na vse, je vzrok, da je potekel ta dan tako brez vsega šuma. — Aškerčeve petdesetletnice so se spominjali razni slovanski časopisi s toplimi besedami, ki pričajo,

koliko spoštovanja uživa naš pesnik v širnih krogih. Da je „Ljubljanski Zvon“ svojemu nekdanjemu uredniku čestital, je samo ob sebi umevno. Naj mu zakličemo tudi na tem mestu: Še mnogo mnogo plodovitih let!

Ivana Cankarja literarna povest, ki jo priobčuje „Ljubljanski Zvon“, je že v svojem začetku provzročila tuintam zamero in pikiranost. To nas sili do sledeče izjave. Ni dvojbe, da misli Cankar, ko razvija svoje nazore, oziroma ko pobija nazore drugih, na eno ali drugo eksistujočo osebo, ne najmanjkrat morda na osebo „Zvonovega“ urednika. Toda naj li zaradi tega, ker se čuti kdo izmed nas zadetega, Cankarju vzamemo besedo? Na tako omejeno stališče se sedanji „Zvonov“ urednik nikdar ne bo postavljaj! V „Zvonu“ ima vsakdo pravico, povedati svoje mnenje, ako se tiče to mnenje take stvari, da spada v okvir lista, in če se vrši to v taki obliki, da se ji z estetičnega stališča ne da nič preprekati. Tudi o Cankarju pove lahko vsakdo svojo sodbo in obsodbo v našem listu, samo če izvira iz resničnega prepričanja in ne morda iz kakih nizkotnih nagibov. Vsak „pro“ in „contra“ je nekak ventilator, ki čisti zrak, čisti in izbistruje nazore ter pospešuje na ta način napredek. Da pa golim polemikam v listu, kakršen je „Zvon“, ne more in ne sme biti mesta, menda ni treba še posebej poudarjati! — Vprašalo se nas je celo tudi, če se „Zvonov“ urednik strinja z vsemi tistimi nazori, ki dobe izraza v tem ali onem „Zvonovem“ spisu. Ne, tako polimeričen „Zvonov“ urednik vendar ni! Če bi se na pr. strinjal povsem s Cankarjem, potem bi moral kar nemudoma odložiti pero ter se zabubiti, kajti tudi on je že stopil v ono dobo, o kateri Cankar misli, da nič več ne velja. Toda mi vsi vemo, da je spisal Tolstoj — „Vstajenje“, v katerem se nahajajo ljubimski prizori, kakor samo še v „Faustu“, kot sedemdesetleten stari, in vsi oni, ki so čutili kdaj v sebi morda nekoliko talenta, pa niso imeli toliko poguma, da bi bili kakor Cankar raztrgali verige konvencionalnosti ter se posvetili zgolj temu, kar je od njih zahtevalo srce, se morajo tolažiti z upom, da bode njih „poklica“ morda vendarle enkrat konec in da dobe potem šele časa, vsaj deloma nadomestiti to, kar so zamudili v mladosti. Seveda je ta up podoben upu ujetnika, ki vidi okroginokrog zidovje in šteje dneve v vednem strahu, učka li uro prostosti ali je ne učka! Kajti prav lahko je možno, da tisto naše hrepenenje ne dočaka utche!

Ne more biti torej govora o tem, da bi bilo vsako prepričanje, ki ga kdo zastopa v „Zvonu“, tudi že urednikovo prepričanje. „Zvonov“ urednik se drži temveč načela — in naj se zaradi tega obdolži tudi breznačelnosti — da nima nikomur vsiljevati svojih nazorov, kakor jih semtertja nekateri uredniki. Kdor misli, da je na svetu kaj popolnega, kdor živi v tej veri, da je v poeziji, v umetnosti ali sploh kje en sam „prav“, ta se zelo, zelo moti! Kakšen bi bil leposloven list, če bi se postavil njegov urednik na tako ekskluzivno stališče? Urednik leposlovnega lista bodi kakor vrtnar, ki skrbi za to, da presadi na svoj vrt kar najrazličnejše in najzlahotnejše cvetje. Pod različnim podnebjem poganjajo različni cvetovi in vsi ne moremo enako čutiti, vsi ne moremo biti enih misli. Zbrati okrog „Ljubljanskega Zvona“ kolikor mogoče vse najboljše naše pesnike in pisatelje, za tem smotrom je stremil njegov sedanji urednik od prvega hipa pa do današnjega dne, za tem smotrom hoče stremiti še dalje, dokler ne prevzamejo njegovega posla spretnejše roke. V koliko se mu je doslej to posrečilo, ne gre njemu sodba. A to je bil pravec vsemu njegovemu dosedanjemu prizadevanju, in zdaj bode morda jasno marsikaj, česar nekateri doslej niso mogli umeti. Tega načela se je držal „Zvonov“ urednik dosledno navzlic raznim poskusom, potisniti ga v drug tir! A da se vrnemo

k Cankarjevi povesti! Cankar je najbolj v svojem elementu takrat, kadar vihti bič. Ne kratimo mu veselja, ne omejujmo ga v njegovih evolucijah. Občudujemo v njegovih spisih to, kar je neoporečno občudovanja vredno — se li kdo pridruži njegovim nazorom ali ne, to odločuj njegov osebni okus! Pripomnimo naj samo to: enostranost ne more nikjer obveljati! Telo in duša — oboje mora biti, brez enega ali drugega ni človeka! Upamo, da je zdaj vsa stvar pojasnjena in da ne dobimo od naših sotrudnikov nobenih naznanil več, da se umaknejo od sodelovanja, ker sumijo, da jih je hotel zadeti ali celo osmešiti Cankar. Poudarjamo še posebej, da baš tisti, ki so se čutili najbolj žaljene, nimajo prav nobenega povoda za to, ker vemo, da njih Cankar ni imel v mislih!

A. Aškerčeve pesmi v ruskem prevodu. Glasilo „Slavjanskega blagotv. občestva“, „Slavjanskija Izvestija“, priobčuje v svoji najnovejši 7. številki več dobro uspelih prevodov Aškerčevih pesmi iz peresa Sergeja Štejna in N. Noviča. N. Novič je prevedel „Najlepši dan“, Sergej Štejn pa pesmi „Javor in lipa“, „Buddha in Sariputra“ in „Kraljeviča Marka“. — V novjšem času prevajajo Rusi najmarljiveje Aškerčeve pesmi, da smemo upravičeno trditi, da je izmed modernejših slovanskih pesnikov med Rusi najbolj znan in spoštovan Slovenec Aškerc!

Vseslovenska knjižnica na ljubljanskem magistratu. Mestni magistrat ljubljanski se obrača iznova do uredništev slovenskih časnikov, da bi mu pošiljala po en izvod svojega lista za vseslovensko knjižnico na ljubljanskem magistratu. Misel, ustanoviti tako knjižnico, se nam zdi jako srečna. Služila bo, kar poudarja magistrat v dotičnem svojem pozivu, jako dobro drugim Slovanom, ki prihajajo leto za letom v Ljubljano kot duševno središče slovenskega naroda, hoteč se poučiti o njega kulturnih težnjah in napredku, služila istotako dobro pa tudi domačim časnikarjem in literatom, ker bodo v taki knjižnici imeli pri rokah na enem mestu vse, kar bodo potrebovali za svoje namene, in jim ne bode treba šele iztikati po raznih takih krajih, kjer izhaja kak slovenski časopis. — Želeti je torej, da bi se odzvala magistratnemu pozivu vsa uredništva, oziroma upravništva slovenskih časopisov ter tako dejansko pripomogla k uresničenju lepe ideje.

L. N. Tolstoj, ki je krenil zadnji čas na politično polje, je spisal članek „Moč“, ki izide v Londonu. *Rad. P-n.*

J. E. Rjepin je končal portret Maksima Gorkega. Kritiki prištevajo umotvor k najboljšim portretom sedanjega časa. *Rad. P-n.*

Vegov spomenik na nebu. V životopisu Jurja barona Vege*) piše med drugim pisatelj F. Kaučič tudi o učenjaku Vegi na str. 57. sledeče: „Auch am sternbesäten Himmelszelte trägt einer der hellsten Sterne den Namen „Vega“. Der Name ist alt und der Autor vielleicht nur mit vieler Mühe zu finden; so schreibt mir der Astronom Palisa, an welchen ich mich in dieser Angelegenheit gewendet.“ Vkljub tako preciznemu izrazu g. pisatelja je pa ta stvar popolnoma napačna. Nedavno, ko sem dobil Vegov životopis v roke, se mi je gori navedeni odstavek takoj zdel sumljiv, posebno zato, ker mi je znana astrognozija. Res je, da se nahaja na severni nebesni poluti najsvetlejša zvezda I. reda v ozvezdju „Lira“ z imenom: Vega. A ta zvezda nepremičnica ni dobila, kakor meni g. Kaučič, svojega imena po našem slovenskem učenjaku Vegi, ampak je čisto drugačnega izvora. Astronomsko znanost so dobili Evropci od Arabcev in ž njo seveda tudi imena večine zvezd. „Vega“ ali tudi imenovana „Lira“, ki se je v srednjem veku zvala tudi „Lucida“, t. j. svetla,

*) Georg Freiherr von Vega, von Hauptmann Fridolin Kaučič. Wien 1904.

ima svoje ime iz arabščine. Arabski astronomi so jo zvali: „el-nesr el waki“, t. j. padajoči orel, iz katere besede se je stvorila beseda, oziroma ime te zvezde: Vega. Arabsko astronomijo so najprvo izmed Evropecev dobili Španci, ker se pa v španskem jeziku tudi nahaja beseda „vega“, t. j. trata (polje), je možno, da so jo izprva Španci tako imenovali popačeno iz arabske besede „el waki“. Čudno se bo pa marsikomu zdelo, kako pa to, da ni že tega povedal g. Kaučiču dunajski astronom g. Palisa. Jaz si razlagam to stvar na sledeči način: g. Kaučič je vprašal g. Paliso najbrže samo, kdo je imenoval ono zvezdo prvi Vego in kdaj — ni pa vprašal, če se tudi imenuje omenjena zvezda po našem slovenskem matematiku Vegi. Seveda ni mogel g. Palisa na to pravilno odgovoriti, morda ni niti vedel, za kaj gre. Ali pa naj bi bil naš Vega brez tako veličastnega spomenika na nebu, kakršnega mu je menil postaviti g. K.? Gotovo ne!

Bronast spomenik bodo Slovenci v kratkem postavili vojaku-matematiku-učenjaku Vegi v beli Ljubljani. Minljiv je ta spomenik, ki ga bodo Slovenci postavili šele tako pozno svojemu duševnemu velikanu.

Astronomi so pa že davnaj poskrbeli našemu matematiku-astronomu Vegi za dostojen, veličasten spomenik, ki sicer ni bronast-minljiv, ampak takorekoč večern in izginil bo le z vesoljstvom. Že slavni astronom dr. I. H. pl. Mädler ga omenja v svoji astronomski zgodovini (Geschichte der Himmelskunde. Braunschweig 1873. II. Bd.) na str. 37. med matematiki-astronomi ter tudi navaja njegova astronomična-matematična dela, kakor: Logaritme, „Anleitung zur Zeitbestimmung“, „Die Massen des Himmelskörpers zu finden“ in „Die Geheimnisse der Gravitation“.

V letih 1830—1837 je opazoval in študiral Mädler našega najbližjega soseda: luno. Bil je on eden prvih natančnejših poznavalcev lune ter je tudi napravil v omenjenih letih prvo boljšo ter rabno karto mesečeve površine. Izprva so imela mesečeva pogorja in gore imena po zemeljskih in celo neki astronom je vpeljal svetniška imena. Toda prišel je Mädler ter napravil pravcati prevrat v imenovanju gorskih oblik na mesecu. Marsikateri svetnik se je moral umakniti paganskemu učenjaku matematiku-astronomu. In tako so prišla na njih mesta imena, kakor: Plato, Ptolomaj, Hiparh, Aristotel, Arhimed itd. Mädler je tedaj narisal eno prvih boljših kart o luni ter imenoval gorske formacije izključno le po znamenitih učnjakih astronomih-matematikih od najstarejše do najnovejše dobe. In ta imena so ostala še do danes. Vse mesečeve karte, bodisi risane ali fotografične, imajo imena zaslužnih učenjakov. Tako je tudi Mädler imenoval neko krožno pogorje in zraven več manjših gora v „Mare Australe“ po našem slovenskem učenjaku Vegi (glej: „Der Mond“, Mädler, Berlin 1837 in „Der Mond“, Neison. Braunschweig 1881. pag. 322.). Pogorje „Vega“ se nahaja na luni na južnozapadnem robu, če gledamo proti polni luni, torej ob spodnem desnem robu. — Tudi naj tu omenim, da so hoteli imeti nekateri tuji narodi našega Vega za Španca. To se opravičuje s tem, da je istodobno (1718. — 1798.) z Vego živel tudi neki Eusebio de Veiga ter bil profesor matematike v Lizabonu na Špankem.

Ivan Tomec.

Razpis častnih nagrad družbe sv. Mohorja. Odbor družbe sv. Mohorja naznanja, da je obrok za določanje rokopisov na razpis z dne 17. decembra 1900 podaljšal do dne 30. aprila 1906.

„Ljubljanski Zvon“ in „Slovenec“. Povodom podlega napada „Slovenčevega“ na „Ljubljanski Zvon“ in njegovega urednika so nam došli od raznih strani izrazi toplih simpatij. Iskrena zahvala! Na vprašanje, ne dobi li „Slovenec“ nič več odgovora, pa odgovarjamo: Ni vredno!